

Κείμενο 1

Χειραγώγηση

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα άρθρου του Λευτέρη Κουσουλή που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 17-10-2021 (με μικρές αλλαγές).

Κάθε τόσο, με ποικίλες υπαρκτές ή ανύπαρκτες αφορμές, επανέρχεται στη δημόσια σκηνή, με τρόπο ρητό ή άρρητο, εκείνο το αιώνιο ερώτημα: ποιος έχει τα πρωτεία του λόγου; Η συζήτηση για τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας, την επιρροή τους, την απόπειρα ελέγχου τους από την εξουσία, αναζωπυρώνεται διαρκώς και διατηρεί πρωτεύουσα θέση στον δημόσιο λόγο.

Θεμελιώδες αξίωμα και συστατικό στοιχείο της δημοκρατικής λειτουργίας είναι η ελευθερία του λόγου. Το ανεμπόδιο δικαίωμα στον λόγο. Όταν αυτό δεν υπάρχει, ούτε πολιτική υπάρχει. Μόνο εξουσία. Είναι γνωστό ότι για κάθε ολοκληρωτική αντίληψη, πέρα από ιδεολογική αφετηρία, το πρώτο βήμα καταστολής είναι η απαγόρευση της ελευθερίας του λόγου. Γύρω από τον λόγο και διά του λόγου, αυτού του πυρομαχικού της πολιτικής σύγκρουσης, εξελίσσεται η πολιτική λειτουργία. Σύμφυτος με αυτήν είναι και ο αγώνας για τη διεκδίκησή του, ο αγώνας για τα πρωτεία του λόγου.

Ένα επιχείρημα που ακούγεται συχνά είναι η εξαγορά των ΜΜΕ, μέσα από οικονομική στήριξη και συναλλαγές, ώστε αυτά να καταστούν χειραγωγημένα όργανα στην υπηρεσία ενός πολιτικού σχεδίου ή μιας κυβέρνησης εναντίον των αντιπάλων της. Ηχεί πιθανό. Και είναι. Ηχεί πραγματικό. Δεν μπορεί να είναι.

Στο δημοκρατικό πλαίσιο μπορεί να διατυπωθεί μία πολιτική πρόταση αντίστοιχη με τις ανάγκες της κοινωνίας, με πειστικότητα και συνοχή, σε συνάντηση με την εποχή και τα αιτήματά της, και τότε το ίδιο το θεσμικό πλαίσιο, μέσα από την ποικιλία έκφρασης και τον ανταγωνισμό, εγγυάται τη διάδοσή της. Δεν υπάρχει δύναμη να ανακόψει την ορμή μιας πολιτικής, όταν αυτή συνομιλεί με τους ανθρώπους της εποχής. Μόνο όταν πάσχει η πολιτική, πάσχει και η επικοινωνιακή της διεύθυνση.

Ο διαδεδομένος μύθος περί παντοδυναμίας των ΜΜΕ εμπεριέχει την αποδοχή ότι οι άνθρωποι είναι άβουλα όντα, εύκολα και καθολικά χειραγωγήσιμα από τους ισχυρούς του χρήματος και του μιντιακού συστήματος. Δεν υπάρχει μεγαλύτερη πλάνη: η εμπειρία των ανθρώπων διατηρεί τον τελευταίο λόγο. Αυτή βαραίνει στην πολιτική συμπεριφορά. Όποιος, κυβέρνηση ή αντιπολίτευση, στο πλαίσιο του αγώνα για τα πρωτεία του λόγου,

βλέπει μόνο χειραγώγηση και δεν αποδέχεται το αυτονόητο αυτής της σύγκρουσης, στόχο έχει μία νέα, στην υπηρεσία του, χειραγώγηση. Μάταιος πάντα ο στόχος αυτός.

Κείμενο 2

Καιρό πολύ γύρευα την αλήθεια.

Το ποίημα ανήκει στον Γερμανό ποιητή Μπέρτολτ Μπρεχτ (1898-1956) και έχει μεταφραστεί στα Ελληνικά από τον Μάριο Πλωρίτη (Μπ. Μπρεχτ, «Ποιήματα». Αθήνα: Θεμέλιο 1983).

Καιρό πολύ γύρευα την αλήθεια για το πώς ζουν οι άνθρωποι μαζί. 1

Τούτη η ζωή 'ναι τόσο μπερδεμένη, τόσο δυσκολονόητη.

Για να την καταλάβω, πάλεψα σκληρά, και τέλος

Είπα την αλήθεια όπως την ανακάλυψα.

Μα όταν την αλήθεια είπα που ήταν τόσο δυσκολόβρετη, 5

είδα πως ήταν μια αλήθεια ολότελα κοινή, πολλοί τη

διαλαλούσαν

(Και δεν είχαν όλοι δυσκολευτεί για να τη βρουν).

Σε λίγο, ήρθαν ορδές ολόκληρες αρματωμένες με πιστόλια που 10

άλλοι τους είχαν δώσει.

Πυροβολήσαν στα τυφλά ολόγυρά τους κάθε φτωχό που καπέλο
δε φορούσε.

Κι όλους εκείνους που την αλήθεια είχαν πει γι' αυτούς και για
τ' αφεντικά τους,

τους διώξαν απ' τη χώρα, τη δέκατη τέταρτη χρονιά της μισερής 15

Δημοκρατίας μας.

Εμένανε μου πήρανε το μικρό μου σπίτι και τ' αμάξι

που είχα με τόσους κόπους αποκτήσει.

(Τα έπιπλά μου μπόρεσα και τα γλύτωσα).

Άμα δρασκέλιστα τα σύνορα όμως, συλλογίστηκα: 20

Κι από το σπίτι πιο πολύ, ανάγκη έχω την αλήθεια.

Μα και το σπίτι μου έχω ανάγκη. Κι από τότε

η αλήθεια σα σπίτι ήταν, για μένα, σαν αμάξι.

Και μου τα πήρανε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να σημειώσεις στο απαντητικό φύλλο ποια από τις παρακάτω προτάσεις είναι σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ), σύμφωνα με το Κείμενο 1:

1. Η σημερινή πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα υποδαυλίζει συνεχώς τη συζήτηση για την επιρροή των ΜΜΕ στην κοινωνία.
2. Η πολιτική στις δημοκρατικές κοινωνίες συναρτάται άμεσα με την ελευθερία του λόγου.
3. Ο αρθρογράφος απορρίπτει εξ ολοκλήρου την πιθανότητα εξαγοράς των ΜΜΕ από την πολιτική εξουσία, στο πλαίσιο του δημοκρατικού πολιτεύματος.
4. Το δημοκρατικό πολίτευμα διασφαλίζει σε κάθε περίπτωση τη διάδοση των πολιτικών προτάσεων.
5. Όποιος πιστεύει ότι οι πολίτες είναι άβουλα όντα, διαιωνίζει την αντίληψη περί παντοδυναμίας των ΜΜΕ.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να σχολιάσεις τον τίτλο του Κειμένου 1 ως προς τη γλωσσική μορφή και το περιεχόμενό του (μονάδες 5). Ποια είναι η νοηματική σχέση του με το υπόλοιπο κείμενο (μονάδες 5);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στο παρακάτω απόσπασμα του Κειμένου 1 να αντικαταστήσεις τα υπογραμμισμένα λεξιλογικά στοιχεία με λέξεις ή φράσεις απλούστερες, που να προσεγγίζουν, όσο είναι δυνατό, τον προφορικό λόγο (μονάδες 10). Ποια αλλαγή παρατηρείς ως προς το ύφος του λόγου (μονάδες 5);

Στο δημοκρατικό πλαίσιο μπορεί να διατυπωθεί μία πολιτική πρόταση αντίστοιχη με τις ανάγκες της κοινωνίας, με πειστικότητα και συνοχή, σε συνάντηση με την εποχή και τα αιτήματά της, και τότε το ίδιο το θεσμικό πλαίσιο, μέσα από την ποικιλία έκφρασης και τον ανταγωνισμό, εγγυάται τη διάδοσή της. Δεν υπάρχει δύναμη να ανακόψει την ορμή μιας πολιτικής, όταν αυτή συνομιλεί με τους ανθρώπους της εποχής. Μόνο όταν πάσχει η πολιτική, πάσχει και η επικοινωνιακή της διείσδυση.

Ο διαδεδομένος μύθος περί παντοδυναμίας των ΜΜΕ εμπεριέχει την αποδοχή ότι οι άνθρωποι είναι άβουλα όντα, εύκολα και καθολικά χειραγωγήσιμα από τους ισχυρούς του χρήματος και του μιντιακού συστήματος. Δεν υπάρχει μεγαλύτερη πλάνη: η εμπειρία των ανθρώπων διατηρεί τον τελευταίο λόγο. Αυτή βαραίνει στην πολιτική συμπεριφορά. Όποιος, κυβέρνηση ή αντιπολίτευση, στο πλαίσιο του αγώνα για τα πρωτεία του λόγου, βλέπει μόνο χειραγώγηση και δεν αποδέχεται το αυτονόητο αυτής της σύγκρουσης, στόχο έχει μία νέα, στην υπηρεσία του, χειραγώγηση. Μάταιος πάντα ο στόχος αυτός.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιες ιδιότητες προσδίδει το ποιητικό υποκείμενο στην αλήθεια και ποια η θέση της στη ζωή του; Εσύ συμφωνείς ή διαφωνείς με τη στάση του αυτή και γιατί; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15